

[dokumenty-09] Matematická olympiáda 1951-1981

Jozef Moravčík

Bývalí víťazi a úspešní riešitelia MO o svojich učiteľoch a vplyve MO na voľbu štúdia a povolania

In: Jozef Moravčík (editor); Antonín Vrba (editor): [dokumenty-09] Matematická olympiáda 1951-1981. (Slovak). Praha: Jednota československých matematiků a fyziků, 1981. pp. 19–30.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/405359>

Terms of use:

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Bývalí vítazi a úspěšní řešitelé MO
o svojich učiteľoch a vplyve MO na voľbu štúdia a povolania

Joze f M o r a v č í k

Pri príležitosti jubilea MO, ktorým sa táto súťaž dostáva obrazne rečeno do zrelého veku, sme sa obrátili na niekdajších absolútnych víťazov i viacerých ďalších úspešných riešiteľov, ktorých dnešné adresy sa nám podarilo získať, s niekoľkými otázkami. Chceli sme sa dozvedieť, komu vďačia za svoj úspech v olympiáde, aké vysokoškolské štúdium a životné povolanie si zvolili. Zaujímalo nás tiež, aký vplyv na túto ich voľbu mala MO a úspešná účasť v nej. Ďalšie otázky smerovali k spoznaniu ich terajšieho názoru na MO a na to, ako plní podľa nich svoju základnú úlohu vo vyhľadávaní a ďalšom rozvoji matematických talentov.

Na naše otázky odpovedala necelá polovica opýtaných, ale ich odpovede boli veľmi zaujímavé a v mnohých smeroch podnetné. Potvrdili naše dlhoročné poznatky o prvoradej a nezastupiteľnej úlohe učiteľa matematiky v procese podchytenia matematického talentu. Takmer každý z odpovedajúcich dáva svoju voľbu štúdia a povolania do priamej či nepriamej súvislosti s účasťou v MO. V celom rade listov sa objavuje dobre mienená pripomienka k zlepšeniu obsahu či organizácie MO, resp. vo všeobecnosti práce s talentami. Za všetky odpovede touto cestou ďakujeme a najzaujímavejšie odpovede na niektoré otázky predkladáme čitateľom.

K o m u v ě a č í t e z a s v o j ú s p e c h v M O ?
N a k t o r é h o z o s v o j i c h s t r e d o š k o l -
s k ý c h p r o f e s o r o v m a t e m a t i k y s i n a j -
l e p š i e s p o m í n a t e ?

Na to, že sa zrodila Matematická olympiáda /zúčastnil som sa na nej v jej prvom ročníku/ ma upozornil moj profesor matematiky Peter Uhlík, ktorý ma povzbudzoval riešiť úlohy MO a v tejto činnosti ma všestranne podporoval. Exaktnému mysleniu ma však učila aj moja triedna profesorka Jelena Frečerová na hodinách deskriptívnej geometrie.
/RNDr. Juraj Bosák, CSc., MÚ SAV Bratislava/

V době, kdy jsem přecházel do 9. třídy jedenáctiletky, jsem ve skutečnosti přeskočil jeden ročník. Dostal jsem se do kolektivu spolužáků, kteří do této třídy přišli ze 4. ročníku střední školy; já

jsem přecházel ze 3. ročníku střední školy. Opakování látky proběhlo rychle, a tak mě stálo půl roku velmi intenzivní domácí přípravy, abych se vyrovnal svým starším spolužákům. Se stejným úsilím jsem se snažil řešit domácí úlohy z matematiky i ve vyšších třídách gymnázia. Mým profesorem matematiky byl v 9. - 11. třídě jedenáctiletky prof. Vincenc Maršálek /mimořádně, patřil k žákům akademika E. Čecha/. Prof. Maršálek patří k těm středoškolským učitelům, kteří na mne měli největší vliv. Byl nejen výborný matematik a vynikající pedagog, ale především všechny studijní problémy řešil z obecně lidského hlediska. Sám byl veselé povahy, nezkazil žádnou legraci. Nikdy se neuchyloval k žádným postihům studentů za jejich občasnou recese nebo vybočení z běžných studijních povinností, a přesto měl ve třídě velikou autoritu.

/Doc. RNDr. Jiří Anděl, CSc., MFF UK Praha/

Na začátku osmé třídy tehdejší jedenáctiletky mě nejvíce ze všeho zajímala fyzika; matematika mi sice šla výborně, nejevil jsem však o ni žádný speciální zájem. O existenci MO jsem se dověděl od své učitelky matematiky E. Fořtové, která mě také vybídla, abych se MO zúčastnil. Zkusil jsem to a shledal, že řešit soutěžní úlohy je docela zajímavá činnost. Začal jsem se o matematiku zajímat hlouběji a byl jí přitahován stále více a více. Znalosti, které mi umožnily úspěšně umístění v MO, jsem nabyl v podstatě samostatným studiem, za nutné solidní základy i za mnohé další však vděčím svému učiteli matematiky na jedenáctiletce prof. Jaroslavu Fořtovi, který středoškolskou matematiku /a nejen tu/ výborně ovládal a co hlavně, dovedl ji též výborně a zajímavě učit. /RNDr. Jiří Durdil, CSc., MŮ UK Praha/

Za úspěch v MO vděčím zajímavě položeným příkladům v přípravných kolech MO; s povděkem si připomínám profesory Bílkovou, Krále a Šídla, kteří mi dali poznat krásu matematiky.

/Doc. RNDr. Ladislav Beran, MFF UK Praha/

Prof. Zdeněk Ungermann z hradeckého gymnázia, tenkrát SVVŠ, byl přísný a náročný. Matematiku sám výborně znal a navíc ji uměl se zújetím učit. Také vedl dobrovolný kroužek, vzpomínám si, že se konal od sedmi ráno. Lákalo mě něco nového se dozvědět, ač to znamenalo chodit na vlak brzo po šesté. Prostě jsem byl nenásilně zatažen do krásného dobrodružství poznání a těšilo mě učit se něco, co "se nemusí"; četl jsem, co mi přišlo do ruky, a hlavně mě bavilo řešit úlohy - olympijské a jiné. Matematika mi jako koníček zůstala, jen se stala později také povoláním.

/Doc. RNDr. Ivan Netuka, CSc., MFF UK Praha/

Za úspěch bych měl vděčit všem lidem, kteří nějak probudili můj zájem o matematiku. První byl asi můj otec, který si, jako laik, kupoval a později mi dal též číst knížky o matematice, jež jsou z přísného hlediska jediné zavrženíhodné. Vzpomínám na dva profesory na gymnáziu. První byl Jaroslav Konopásek, již zemřel, při jehož hodinách matematiky jsem začal chápat, co vlastně matematika je. Druhým byl Stanislav Horák, jenž nás učil deskriptivní geometrii, ale staral se o MO na škole, vedl kroužek účastníků a odevzdávali jsme mu řešené úlohy. Později působil na ČVUT, také byl redaktorem Rozhledů a dnes je více než sedmdesátiletý důchodce, ale ještě aktivně pracuje jako redaktor ve Státním pedagogickém nakladatelství.

/RNDr. Jan Hejčman, CSc., MÚ ČSAV Praha/

Tak teda, komu vďačím za svoj úspech v MO. Širšie vzaté všetkým, ktorí sa podieľali na mojej výchove, a to ako v oblasti matematiky tak aj v ostatných oblastiach. Chcem pri tom zdôrazniť, že podstatnú úlohu tu asi zohráva to, či je človek od prvých rokov školy vedený k systematickej práci. U mňa tomu tak bolo najmä vďaka mojím ročičom. Z ľudí, ktorí mali na moje vzdelanie z matematiky bezprostredný vplyv /myslím na vzdelanie základné a stredoškolské/ by som menoval p. učiteľku Šimovú, prof. Havaldu a v najväčšej miere profesora Miloša Franeka.

/RNDr. Peter Mederly, CSc., MFF UK Bratislava/

Vděčně vzpomínám prof. Frant. Vejsady v Českých Budějovicích. Přihlásil mne a několik spolužáků do MO, do níž bych si byl sám netroufal. Tím, že nás bez našeho souhlasu přihlásil, mě vlastně přivedl k matematice, za což mu budu vždy vděčný. Za hluboké postřehy z matematiky však více než svým profesorům matematiky vděčím profesorům deskriptivy. Z nich si na jméno vzpomínám jen u prof. Cihláře, ale i ostatním - byla jich řada - vděčím za mnohé.

/Petr Liebl, MÚ ČSAV Praha/

Po celou dobu svého středoškolského studia na JSS v Telči jsem měl jedinou profesorku matematiky Miladu Jurkovou, které velice záleželo na účasti jejích žáků v MO, podněcovala je k ní a účast vysoce hodnotila. Proto bývaly výsledky studentů této školy v krajském kole obvykle velmi dobré.

/RNDr. Jaroslav Nadrchal, CSc., FÚ ČSAV Praha/

Měl jsem to štěstí, že po celou dobu studia na střední škole mě učil stejný profesor matematiky - prof. Emil Calda. Systematicky nás ve třídě vedl k řešení matematických úloh, přičemž se zdaleka neomezoval na školské příklady. Během svého působení na střední ško-

le na tř. W. Piecka v Praze 2 vychoval řadu úspěšných olympioniků a není jistě náhodou, že např. na XI. MMO byli tři nejúspěšnější účastníci z československého družstva právě z třídy vedené prof. Caldou. Velkou zásluhu na tomto umístění měli pochopitelně i všichni pracovníci ÚV MO, kteří obětavě vedli semináře pro olympioniky během školního roku i na přípravných soustředěních před MMO.

/RNDr. Jiří Vinárek, CSc., MFF UK Praha/

Střední školu - tehdy jedenáctiletku - jsem navštěvoval v Praze na Kavalírce. Chci zde vzpomenout jednak prof. Nováka, jednak prof. fyziky, známého J. Linharta, který vlastně MO na škole propagoval a byl jejím důvěrníkem, jak se, myslím, říkalo. Za skutečnou celoživotní inspiraci ke studiu matematiky a fyziky však vděčím svému otci, prof. B. Velickému, který vystudoval na Karlově a přenesl na mne mnoho z názorů K. Petra, B. Bydžovského, F. Závišky. Nikdo z jmenovaných není bohužel již mezi námi.

/RNDr. Bedřich Velický, CSc., FÚ ČSAV Praha/

Domnívám se, že hlavní vliv na můj úspěch v MO měl profesor Jaroslav Novák na JSŠ v Praze 5 Na Santošce. Po celá tři léta /9.-11. třída/ jsme měli pravidelně matematický kroužek, kde nám prof. Novák vykládal řadu zajímavostí z matematiky. Tento kroužek měl velký úspěch a chodili na něj i studenti, kteří neměli speciální zájem o matematiku. Toto také rozhodlo, že jsem se přihlásil na MFF.

/RNDr. M. Hušek, CSc., MÚ UK Praha/

Po celou střední školu mě učil matematiku profesor František Ledabyl z Opavy. Tomuto mimořádně schopnému učiteli vděčím nejen za svůj úspěch na MO, ale i za celý svůj vztah k matematice, který ve mně vznikl pod jeho vedením a trvá dodnes. Profesor Ledabyl si svými znalostmi, svými pedagogickými schopnostmi a svým přístupem k mladým lidem získal úctu a sympatie i u těch mých spolužáků, pro něž byla jinak matematika postrachem.

/Čestmír Losert, Vědecko-výzkumný uhelný ústav Ostrava/

Za svoje úspěchy v MO /hoci nijak zvlášť prenikavé, ale predsa aké-také/ vďačím najmä svojej učiteľke matematiky z gymnázia p. prof. Kornélii Kropilákovéj a p. prof. Vladimírovi Jodasovi, ktorý nám viedol matematický seminár. Títo dvaja majú vo veľkej miere na svedomí aj to, že som sa rozhodol pre štúdium matematiky.

/Pavol Zlatoš, MFF UK Bratislava/

MO jsem se začal účastnit od 9. třídy ZDŠ a myslím, že mi k tomu významně pomohl dobrý základ, který jsem měl od pí učitelky

Horké z Prahy 6. Také na gymnáziu u pí prof. Adamové jsem měl možnost rozvíjet si jakousi základní matematickou techniku. V tom ostatním, tj. jakémsi vtipu, mi už pomáhala MO sama svými soustředěními.

/Zdeněk Vavřín, MFF UK Praha/

Zde jsem přímo nucen jmenovat RNDr. Josefa Kubáta, který mě nejprve v I. ročníku gymnázia přemluvil, abych zkusil kategorii A, a v dalších letech mi v přípravě velmi pomáhal.

/Jan Kratochvíl, MFF UK Praha/

Veľmi peknú spomienku dr. T. Marcisovej, CSc. z MFF UK v Bratislave na svoju stredoškolskú profesorku matematiky uverejňujeme na inom mieste.

A k ý v p l y v m a l a ú s p e š n á ú č a s ť
v M O n a v o ľ b u V á š h o v y s o k o š k o l s k é h o
š t ú d i a a t e r a j š i e h o p o v o l a n i a ?

Na voľbu môjho vysokoškolského odboru štúdia i povolania mala rozhodujúci vplyv Matematická olympiáda i rada môjho profesora Uhlíka. Nebyť olympiády, pravdepodobne by som študoval niektorý technický odbor a ani by som nepomyslel na štúdium matematiky, ktorá sa mi predtým zdala príliš abstraktná. Svoje rozhodnutie som však nikdy neolutoval a s povolaním matematika som spokojný.

/J. Bosák/

Úspěšná účast v MO byla činitelem, který se spolupodílel na rozhodnutí studovat matematiku na vysoké škole. Zejména úspěšné absolvování celostátního kola se zdálo být určitou zárukou vhodnosti budoucího matematického povolání.

/J. Anděl/

Podstatnou. Nikoliv vzhľadom k získaní pro matematiku - to jsem byl rozhodnut dříve. Spíše pro získaní přesnější představy, co to matematika vlastně je, logická výstavba, důkazy atp. Jak jsme to psali s J. Morávkem ve sborníku k 25. výročí MO - výchova z víry Vojtěcha Jana na víru Vojtěcha Jarníka.

/Doc. Dr. Břetislav Novák, CSc., MFF UK Praha/

Moje účast v MO a dobré výsledky - pokud si vzpomínám, byl jsem vždy vítězem krajského kola - znamenaly, že jsem změnil svůj původní úmysl věnovat se studiu klasické filologie a rozhodl jsem se pro čistou matematiku. Absolvoval jsem Matematicko-fyzikální fakultu UK v Praze, obor matematická analýza, v letech 1956-61, nicméně již v r. 1958 jsem se rozhodl se věnovat tomu, co se dnes nazývá informatika, computer science apod. Proto jsem na doporučení svých učitelů na fakultě začal spolupracovat s tehdejším Ústavem technické fy-

ziky ČSAV při používání počítačů, protože specializace tohoto druhu ještě na fakultě zavedena nebyla a jen pionýrské přednášky dr. J. Raichla dovolovaly nakouknout do této oblasti. Tomuto ústavu jsem zůstal věren dosud, absolvoval jsme vědeckou aspiranturu u prof. M. Fiedlera v MÚ a nyní pracuji jako vedoucí vědeckého oddělení pro zpracování fyzikálních informací, které jsem v r. 1970 založil.

/J. Nadrchal/

Vliv mé účasti na MO, jakož i vliv mého vztahu k matematice vůbec spočívá v tom, že při své pracovní činnosti se vždy snažím jasně vymezit matematickou podstatu problému, který mi je k řešení předložen, a tento vyřešit v pokud možno obecném tvaru s ohledem na případné jiné varianty řešení.

/Č. Losert/

Jistě rozhodující. Vyzkoušel jsem si, co mě opravdu baví a rozhodnutí nelituji. Z těch "olympijských" dob mi leccos zůstalo - např. rád řeším nejrůznější matematické problémy dodnes.

/I. Netuka/

Myslím, že rozhodující: upozornila mě, že umím něco, co většina ostatních neumí, a ukázala mi některé pěkné problémy. Nesmím zapomenout na to, že jsme dostali knihy a brožury /např. 1. díl Jarníka/, z nichž jsem poznal, co je matematika. Jistě by mě bylo nenapadlo si knihy sám koupit; ani jsem ostatně o jejich existenci nevěděl.

/P. Liebl/

Nebýt MO, věnoval bych se asi fyzice /nejspíš elektrotechnice/; za svoji orientaci na matematiku vděčím právě MO a svým již zmíněným učitelům matematiky E. a J. Fořtovým. Co se týče vlivu MO, nejedná se zde však o moje úspěchy v ní, ale o to, že jejím prostřednictvím jsem poznal, jak může být matematika krásná.

/J. Durdil/

Myslím, že docela významný. Ještě na začátku střední školy jsem chtěl studovat medicínu a pak postupně biochemii, fyzikální chemii a skončil jsem na teoretické fyzice na MFF UK. O matematiku - na rozdíl od jiných oborů - jsem se na střední škole nezajímal více než v rámci učebních osnov, na MO se vůbec nepřipravoval a výsledky dosažené v MO mne docela překvapovaly. Matematika mne ovšem začala opravdu zajímat na vysoké škole.

/RNDr. Jiří Bičák, CSc., MFF UK Praha/

Matematika se mi původně zdála být vědou poněkud suchou /alespoň sušší než fyzika a chemie/. Díky MO jsem si potom matematiku oblíbil, takže rozhodně nelituji, že jsem si ji vybral jako životní povolání.

/RNDr. Bohdan Zelinka, CSc., VŠST Liberec/

Volbu studia rozhodně ovlivnila moje účast v MO, též však

vhodná propagace ze strany fakulty i informace mých profesorů. Ještě rok před maturitou jsem o MFF ani nevěděl a mlhavě jsem uvažoval o studiu na technice.

/J. Hejman/

Účast na MO měla zásadní vliv na volbu studia - na střední škole chyběly objektivní informace o druhu studia na matematicko-fyzikální fakultě.

/L. Beran/

Úspěšná účast v MO byla vedle obecného zájmu o matematiku jedním z hlavních podnětů při volbě mého vysokoškolského studia, a vedla tedy jako jeden z faktorů ve svém důsledku i k mému nynějšímu povolání.

/J. Vinárek/

Myslím, že úspechy v MO boli pre voľbu mojho povolania rozhodujúce.

/RNDr. Anton Černý, MFF UK Bratislava/

Podľa všetkého MO bola jedným z hlavných faktorov, ktoré určili smer mojho štúdia a povolania. Práve v tomto období sa vo mne prebudil záujem o matematiku a začal som v nej nachádzať krásu.

/P. Zlatoš/

Asi bych v každém případě šel studovat matematiku, i kdybych se MO neúčastnil. Ale ono se to všechno podmiňuje, s mým vztahem k matematice bylo těžké se MO neúčastnit.

/J. Kratochvíl/

Myslím, že MO mi pomohla vytýčiť medzi různými zájmy ten, který se nejlépe shoduje s mými schopnostmi, a po celou dobu studia na gymnáziu mě k němu přitahovala, takže jsem se zákonitě musil rozhodnout pro další studium matematiky.

/Z. Vavřín/

A k o p o d ľ a V á š h o n á z o r u p l n í M O s v o j u ú l o h u p r i v y h ľ a d á v a n í a o d b o r n o m v e d e n í m a t e m a t i c k y n a d a n ý c h ž i a k o v ?

Dnešná Matematická olympiáda plní pomerne dobre funkciu vyhľadávania študentov, ktorí budú raz schopní riešiť matematicky formulované problémy v podniku, na výskumných ústavoch apod. Sú to úlohy s pevne stanoveným cieľom /napr. vyrieš tú a tú rovnicu!/. Možno by stálo za pokus umožniť aj priamym matematickým talentom na vedeckú prácu v matematike, aby sa mohli prejaviť i v Olympiáde - napr. zaradiť v každom kole po jednej úlohe s neurčitým cieľom /prípadne s voľbou z 2-3 daných tém/, kde by sa žiaci mohli zahrať na "tvorcov teórie" /napr. vyjsť z niektorého problému zábavnej matematiky a hľadať jeho zovšeobecnenia, súvislosti s inými problémami a vety, ktoré

platia v takejto teórii/. Tu by sa uplatnili najmä žiaci s bohatou fantáziou. /J. Bosák/

Hlavní význam MO spatřuji v probouzení zájmu nadaných žáků o matematiku a v poskytnutí možnosti dalšího rozvíjení školních znalostí na speciálních seminářích MO. Dobrý učitel matematiky, možnost účasti na seminářích MO a dostatek přiměřené literatury /Rozhledy, Škola mladých matematiků/ by pro odborné vedení matematicky nadaných žáků mělo být postačující. Bohužel, úroveň středoškolských učitelů matematiky je značně rozdílná, ne každý žák má možnost semináře MO navštěvovat - a samotný fakt existence MO jako soutěže v mnoha případech zřejmě nestačí. /J. Durdil/

MO má bezesporu kladný vplyv pri hľadaní matematicky nadaných žiakov. Pritom akcie spojené s touto súťažou, akými sú napr. rôzne krúžky na pomoc MO, korešpondenčné semináre, sústredenia apod. majú podľa mojho názoru veľmi veľký vplyv na formovanie mladých matematikov. /P. Mederly/

Já jsem si z MO odnesl, myslím, hlavně dvojí. Zaprvé jsem se utvrdil v tom, že estetická stránka matematiky je velmi důležitá, jak heuristicky, tak i při volbě nejefektivnějšího řešení. Zadruhé jsem pozoroval, že úlohy z geometrie jsou pro mne obtížnější, a to mne přivedlo k hlubšímu samostatnému studiu geometrie, z jehož zisků jsem později mnohokrát těžil, ať přímo v krystalografii, v teorii relativity, nebo poněkud abstraktněji při používání funkcionální analýzy apod. /B. Velický/

Myslím, že význam MO je nesmírný. Již fakt, že MO motivuje stovky studentů si důkladně promyslet desítky těžších příkladů, má neocenitelný význam nejen pro výběr talentů a prohloubení jejich zájmu, ale i o celkové zvýšení matematické kultury.

/RNDr. Luděk Zajíček, CSc., MFF UK Praha/

MO plní svou úlohu bezesporu dobře. Uvedu několik drobných zkušeností s našimi studenty - úspěšnými řešiteli MO. Někteří přicházejí s představou, že matematika je řešení úloh /dokonce někdy úloha ve smyslu hádanky, hříčky/. Občas se setkáváme se studenty, kteří si /oslnění úspěchem z MO/ připadají již při příchodu na fakultu "matematicky zcela vyzrálí". Následující poznatek považují za závažnější. Na fakultu přicházejí většinou nadaní studenti - často na střední škole nepoznali konkurenci. Na fakultě se pak sejdou se stejně úspěšnými a často lepšími kolegy. A někteří, nedostatečně psychologicky připravení, nemají dost bojovnosti a nesmíří se s takto změněnou

situací. Výše řečené ovšem je výjimka, která potvrzuje toto pravidlo: úspěšní řešitelé MO jsou úspěšnými studenty fakulty. Všem profesorům, kteří na tom mají zásluhu, patří upřímný dík učitelů naší fakulty.

/I. Netuka/

MO by se měla stát hlavní formou péče o matematické talenty a vyhnout se každé formě masovosti, protože matematické talenty nepatří mezi hromadné jevy.

/J. Nadrchal/

Pojetí MO při vyhledávání a odborném vedení matematicky nadaných žáků je velmi plodné; osobně se domnívám, že by zde neškodilo zvýšit okruh propagace a dále soustavně zvyšovat informovanost středoškoláků na všech školách. Není vhodné, když příklady MO jsou zadávány učitelem jen těm žákům, kteří jsou jím vybráni jako jediní vhodní pro jejich řešení.

/I. Beran/

Myslím, že velmi závisí od postoja učitele k MO. Niektorí žiaci robia MO len z "donútenia" - tým si nevytvoria dobrý vzťah k MO a môže sa stať, že si aj pokazia svoj kladný vzťah k matematike. Vysoko hodnotím edíciu ŠMM ako aj rôzne sústreďenia MO. Vynikajúce sú tábory mladých matematikov pre menšie deti.

/A. Černý/

Myslím, že MO již získala mnoho nadaných žáků pro matematiku. Mám však dojem /čistě subjektivní/, že z řešitelů MO vyrůstají ponejvíce teoretičtí matematici. Naproti tomu znám mimořádně nadané studenty, kteří se MO neúčastnili, ale zato se větší měrou vzdělávali samostatně a dospěli spíše k praktické orientaci, k aplikaci matematiky.

/Zd. Vavřín/

Č o b y s t e d o p o r u č o v a l i p r e z l e p š e n í e s t a r o s t l i v o s t i o m a t e m a t i c k é t a l e n t y ?

Ze svých středoškolských let si vzpomínám na matematické semináře pro středoškoláky pořádané jednou měsíčně libereckou pobočkou JČMF. Vedl je profesor František Dušek, pozdější docent PF v Ústí nad Labem. Nevykládal nám žádné vysokoškolské učenosti, ale dával nám úlohy, které byly náročné na přemýšlení, přičemž nepřekračovaly podstatně rámec středoškolských osnov. Nezapomínal ani na naše žaludky; vždy obstaral koš loupáček nebo koblih, které zdarma rozdával. /Věřte nebo nevěřte, ale opravdu jsme tam nechodili kvůli těm koblihám! Semináře se konaly pro žáky z celého tehdejšího Libereckého kraje, přesporním se hradilo jízdné. Myslím, že toto je vhodná forma péče o nadané žáky. Semináře se ovšem nesmějí prohlašovat za povinné;

mají smysl pouze tehdy, mají-li všichni účastníci opravdový zájem o matematiku. /B. Zelinka/

Myslím, že recepty na vyhledávání a pestování matematických talentů jsou známe. Treba len vytvoríť podmienky pre učiteľov a žiakov, aby sa tejto činnosti mohli venovať a nerozptyľovali sa množstvom iných povinností, ktoré by sa mohli prenechať tým, ktorí sa v olympiádach neangažujú. /J. Bosák/

M á t e n e j a k ú z a u j í m a v ú o s o b n ú s p o m i e n k u s ú v i s i a c u s M O ? Č o e š t e p o v a Ź u j e t e z a v h o d n é p o v e d a Ź k M O p r i p r í l e Ź i t o s t i 3 0 . v ý r o č i a j e j v z n i k u ?

Ve čtvrtém ročníku MO jsem na popud prof. Langpaula počítal svou kategorií B a navíc i kategorií A. V krajském kole se mi povedlo počítat také obě kategorie a tak jsem se dostal do kola celostátního. Zde mne čekalo nepříjemné překvapení. ÚV MO se rozhodl, že bude tentokrát zadávat příklady vždy po jednom, řešení se budou sbírat a hned opravovat, aby mohl být na odpolední besedě vyhlášen vítěz. Byl jsem vždy spíše zaměřen negeometricky a příklady z geometrie mně obvykle trvaly déle. Tak jsem trochu pohořel, neúspěch u prvního příkladu mně trochu narušil klid a popletl jsem toho dost. Chuť jsem si spravil až na posledním příkladu, který jsem odevzdal první - přesně za šest minut. Však také jeden z čekajících opravovatelů /tehdejší posluchač MFF UK/ se se mnou okamžitě vsadil, že mám příklad špatně. Sázku jsem vyhrál, ale byla to slabá náplast na pokažené příklady jiné. Později jsem ani nemohl věřit, že jsem byl celkově šestý. Zřejmě zvolený systém nebyl příjemný ani ostatním.

Za rok - v pátém ročníku MO - jsem se v kategorii A opět zařadil do celostátního kola a již první minuty, které jsem strávil v posluchárně M1 /dříve Velká posluchárna/, mne přesvědčily o tom, že jsem "ostře sledován". Seděl jsem v poslední lavici u dveří a kolem mne se "procházelo" několik činitelů MO a i pracovníků fakulty a sledovali, jak jsem daleko. Protože jsem již v té době kouřil, odcházel jsem čas od času za dveře. Moje ojedinělé počínání vzbudilo nedůvěru a tak jsem dostal nenápadné hlídače, kteří mně doprovázeli při každém podlehnutí kuřácké vášni.

Moje "neláska" ke geometrii se projevila výrazně také na řešení úloh. Kde jsem se mohl /v tehdejší představě/ vyhnout geometrickému řešení, snažil jsem se o to. V paměti mně zůstala pěkná úloha prvního

kola, kterou stále trápím své posluchače: Na dvou přímkách p a p' buďte dány po řadě body A, B, C, D a A', B', C', D' tak, že $ABB'A', BCC'B'$ a $CDD'C'$ tvoří shodné čtverce. Ukažte, že součet úhlů $B'AB, C'AC$ a $D'AD$ je pravý úhel. Úloha předpokládala geometrické řešení. Moje řešení bylo toto:

Umístíme-li dané body vhodně do roviny komplexních čísel a uvážíme-li, že

$$(a + ai)(2a + ai)(3a + ai) = \dots = 10ia^3$$

je tvrzení dokázáno.

Při krajských a celostátních kolech jsem se seznámil s řadou stejně zapálených nadšenců pro matematiku a MO a bylo nám líto, když jsme se v r. 1956 setkali skoro všichni na MFF UK, že je již s olympiádou pro nás konec. Nevzpomenu si již při jaké příležitosti jsme se o tom zmínili akademiku J. Novákovi, tehdejšímu předsedovi ÚVMO. Myslím si, že jsme se nabízeli k opravování úloh. Akademik Novák si nás pozval k delší besedě do své pracovny a překvapil nás námětem: pořádat pravidelné besedy pro olympioniky z Prahy a okolí o úlohách prvního kola MO. Pokusili jsme se o to a skutečně po celý rok vždy po odevzdání čtveřice jsme se scházeli se zájemci ze středních škol, předváděli řešení úloh, nechali je referovat jejich řešení. Pamatuji si, že častými návštěvníky, kteří nám pomáhali, byli známí činovníci MO prof. R. Zelinka a prof. J. Holubář. Nevzpomenu si již asi, proč tato setkání asi po roce skončila. Snad jsme se neúspěšně snažili předat štafetu dalšímu ročníku posluchačů MFF UK, snad jsme v té době začali pořádat na fakultě matematické besedy. /B. Novák/

Mám jednu osobní vzpomínku na MO, pro mne bohužel smutnou. Při závěrečném kole MO, které se konalo v posluchárně Ml Ke Karlovu, jsem seděl vpravo dole. Bylo krásné slunečné počasí a mně se velmi dobře pracovalo, příklady se mně zdály poměrně jednoduché a tak jsem už 3/4 hodiny před koncem odevzdal vyřešené příklady a do konce jsem se jen spokojeně rozhlížel po posluchárně. Když jsem ale odcházel z posluchárny a naposled se ve dveřích ohlédl, padl můj pohled na tabuli a rázem mne polil studený pot, neboť jsem uviděl, že na tabuli má příklad 3 dvě části a já jsem udělal jen tu první a tu druhou část zadání jsem vůbec neviděl, protože z místa kde jsem seděl se tabule leskla právě tam, kde bylo napsáno příslušné zadání. Odjížděl jsem z Prahy velmi smutný a o to větší překvapení mne pak čekalo, když jsem se dozvěděl, že jsem se umístil na 8.- 12. místě. Jen jsem si pak povzdechl, jak by to asi dopadlo, kdybych neměl takovou smůlu. Nakonec bych chtěl dodat, že mám i spoustu příjemných vzpomínek na

svoji účast v MO.

/RNDr. Alois Klíč, CSc., VŠCHT Praha/

Chtěl bych všem pracovníkům MO popřát, aby jejich náročná a obětavá práce měla co největší úspěch zejména v tom smyslu, aby co nejvíce mladých lidí získalo přesvědčení, že matematika není nudným souborem definicí a vět, ale že je to živá věda, která se neustále vyvíjí a s kterou se dnes setkáváme téměř na každém kroku při řešení ryze praktických problémů. Věřím, že právě MO má zásluhu na tom, když takový nadšený mladý člověk pozná, že matematika může být zdrojem nepopsatelné radosti a uspokojení nad vtipně vyřešeným problémem.

/Č. Losert/

V prvom rade chcem zaželať do ďalších rokov matematickej olympiáde veľa úspechov. Z vlastnej skúsenosti viem, že snáď rozhodujúcu úlohu pri utváraní môjho vzťahu k matematike mali učitelia matematiky, s ktorými som prišiel do styku. Na mojom terajšom pôsobisku prichádzam často do styku so študentmi, z ktorých budú po skončení školy učitelia matematiky. Je medzi nimi veľa takých, o ktorých si myslím, že u svojích budúcich žiakov budú vedieť vytvárať správny vzťah k matematike. Podľa mojho názoru, ak chceme, aby sa zvýšila úroveň vyučovania matematiky, je dôležité, aby takýchto učiteľov bolo stále viac.

/P. Mederly/